

Näcken som villå lura barnen med sig.

I Bjärkenäs back de förr en gammal
blåste häst som barnen brukade rida på. En
gång kom näcken upp ur sjön. För att
lura barnen back han också gjort sig till
en blåste häst. Barnen begyfel och fick begy
i näcken i stället för hästen. De brukade rida
tre åtgången. Två back redan kommit upp
på ryggen men då sade den tredje: "Ja näcken
inte". När näcken fick höra sitt namn
förlorade han sin kraft och stannade
iväg så att barnen run back av
och gav sig iväg mitt ut i sjön och
försvann.

Näcken

3493

När bergsråna etc. blev till.

När satan blev störtad och
föll ned från himmelen föllo hans
änglar efter honom.

En del föll på bergen - det blev bergsrå
en del föll i sjön - det blev sjörrå
en del föll i skogen - det blev skogsrå

Sonland

Västra

Hälsö

1778 1732

Gust. A. Niklasson

Bern G. Peter Lennson

Född 1849 i Hälsö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Upphovsmännen
2

Drängen som skulle lära mig skjuta.

Sven Djurensens var en trollaktig
karl som aldrig skrek som när han var
nede och jagade. En gång gick min far
en dräng som gick till Sven Djurensen
för att lära mig skjuta. Djurensen lärde
honam sina knep men sade att om
han blev räddad gick det inte.

Drängen gick ut i skogen och gjorde
som Djurensen hade lärt honam och
om en stund vinkade och an oss
så att han kunnat skjuta på avseende
då fick han se en lång vacker jungfru
hon var så länge som gränsapparna
Hon stod där alldeles still i skogen och
blickade på honom. — Det var skogsrätt
— men då blev drängen rädd och började
färdas

3493

springa hemåt men ju längre han sprang
dess sjukare blev han och till sist stöpte
han så och fick bära honom hem som
pitens. Orsaken följde efter honom
ändan från till Nuzans men det var
ingen annan än den sjukte som såg
den. Sen dess vågack inte drängens
göra som Djursen när han var ute
och jagade.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVforts.
Skogsräet

Son.
Väster Od.
Stjärnseryd an Åven.

1932

Nypt. N. Nierstam
3493
Ber. S. Petri Kvern
f. 1889 Stjärnseryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Åven
5

Åven det var ett barn som bodde
i bergen. Han brukade spela sina
tolv älvapolskar. Min far hörde
 honom en gång spela. Det var en
stjärnska vinteratt min far hade gått
ut ensam. Då började Åven spela
och far sa att han aldrig i sitt
liv hört så fint spel.

När Blomberg mötte en gäst.

Jag känner en gubbe som heter Blomberg. När han en gång var ute och gick hem han till ett vägskeit och där fick han se en gäst som var så lång som en stor gran.

När Blomberg såg gästen stå där vid vägskeiet rädde han ut tungan åt honom men såg ingenting. Gästen räckte då ut sin tunga åt Blomberg och den var tre alnar lång.

När man ingenting säger har gästen ingen makt med en och Blomberg gick därförbi utan att gästen kunde göra honom något ont.

Gäst
6

Sällknatten som rådde ut för troll.

Troll fanns det gott om för i världen
men nu har årtusen slagit ihjäl de första
så nu hör man aldrig talas om dem.

I Grönskulle bodde en trollgubbe och
i Herse-bäcke (Hedergesåren) en. En gång var
det en sällknatt som gick förbi Grönskulle
men trollgubben fick se honom och rida på
och kasta honom men hade ingen kittel
hemma. Då gick han till trollgubben på
Herse-bäcke: "Låna mig din kotte-kittel
medan jag väntar min sällgubbe". Då
stängde trollgubben på Herse-bäcke inå
sin kotte-kittel men den kom
fel och hamnade i en göl och där
ligger den än.

Trollet på
Grönskulle
?

Landsk. Småland, Västra hd. Hjälmteryd s:n
Uppt. 1932

3493

Uppt. N. Nicklason
Ber. S. Peter Svensson
född 1849 i Hjälmteryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dryckes hornet som togs från trollen.

I Väckers kyrka har de ett dryckeshorn
som de tagit från trollen. Det var en bonde
som tog hornet och det gick så till: När bonden
en gång var ute i skogen gick han förbi
ett berg och hörde en röst lämna som sade:
"Hej, hej jag fryser" Då tog bonden och
stängde dit sina vantar åt trollat som
satt där och frös. En tid därefter
hade trollen en sammankomst på ett berg
och samma bonde hade lyckats låta sig dit
och när trollen fick sina dryckeshorn
med bloddryck fick han ett också. Bonden
drack förstas inte av drycken utan hällde
ut den men spillole lite på sin häst
och då blev bara fläckar. Sen gav
bonden sig i väg och tog hornet med sig

Dryckeshornet
som togs från
trollen.
8

och red på bra han orkade. Trollen satte
 efter honom och var nära att fånga
 honom då han hörde en röst ur luften:

"Du min gode vantarvän
 rid inte på vägen den härde
 rid ut på åkeren den kossörde"

Det var samma troll som han slängt
 till vantarerna som nu hjälpte honom.
 Bonden red ut på åkeren och blev
 räddad men trollen sprang så det brakade
 kring åkeren hela natten ändå till
 soluppgången men då måste de ge sig
 iväg. Bonden fick emellertid behålla
 drageshornet.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

färd.
 Drageshornet
 som togs från
 trollen

När Jonke i Skärhult såg ett troll.

Jonke i Skärhult var en karl som såg mer än andra. Han var med en gång ute och släppte hos min farfar men så blev det åska och då ramlades alla slätterkarlarna inne i en torparestuga. Rätt som det var slog åskan ner i skorstenen. Då öppnade sig en lucka ovanför bakugnen och något stort svart, som en kolsäck rullade ut. Det gick på som ben sparkade inne i säcken. Sedan rullade den ut genom dörren och gav sig iväg neråt fjällen men då slog åskan ner en gång till och så var han precis försvunnen. — Jonke i Skärhult han såg emellertid att det var ett troll som åskan först slog av ena benet när den slog ner i skorstenen och sen slog ihjält nere vid fjällen.

Småland
Västma
Hjälmsjö
år 1932

3493

Myt. A. Michelson
Ber. S. P. Tolmason
Född 1849

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Trollet som
bytte bort
sin unge
11

Hur käringen blev av med trollungen.

En gång var det en käring som
fått ett flicka-barn men en trollkärning var
framme och tack dit sin unge som var så
lite den andra att det var omöj-
ligt att skilja på dem. Modern pågick
en klok käring vad hon skulle göra för
att bli av med trollungen och
den kloka sade: "Eld ut uggen
och sätt flickorna på grillsen och låt
som du vill skaffa in dem"

Käringen gjorde som den kloka sagt
men när hon sköt grillsen med
flickorna på mat uggen kom
trollkärningen fram och ryckte
undan sin unge.

Troll som ville byta bort sin unge.

"Malena på logen" var en
torparkäring som var så fattig att hon
bodde tillsammans med sin karl på en loge.

När hon födde sitt första barn, kom det en
gång, när katten inte var hemma, en käring
på besök, men hon var så lång att hon
räckte ända upp till taket.

Malena förstod att det var något
galekt och lärde Fader vår. När hon
gjort det hörde hon att käringen
hade en skrivarens unge med
sig.

Det var en trollkäring
som ville byta bort sin unge
men "Malena på logen" skyddade
sig genom att läsa Fader vår.

Troll som ville
byta bort sin
unge.

12

3493

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tomte

33

Bonden som sköt mot tomten.

På en gård i Areboda bodde det en bonde under en stor sten, men det var en lee bonde för han drog ifrån huset. Bonden mötte honom nästan varje morgon. "Han är väl inte värd än det går att skjuta honom" tänkte bonden och en morgon ledde han sin båsa och sköt ett skott mot tomten när han som vanligt mötte honom. På stunnan som bonden sköt blev han omedelbar så sjuk att han blev liggande i två månader men tomten syntes aldrig till mer.

Det fanns också smålla bombar som de sågde belålla. De skuta ha ett fat gröt julnatten.

Smiland
Västern
Gästrik
1932

3493 Ber S. Peter Branson
Född 1849. Hålsjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mannen som gick i mara.

Förr kunde maran få makt över människor
och bringa dem att gå i mara.

En gång var det en kvinna som var gift
med en karl som stod under marans
herravälde. Kvinnan visste emellertid inte
om det, då hade hon säkert inte gift
sig med karlen. En gång var han ute
med sin hustru och skulle köra in
kå och när de var ute på ången och
skulle börja läsa på kom den tid då
maran skulle ha karlen. Han sade
då till sin hustru: "Jag måste gå bort
en stund men bli inte rädd om
det händer något, det är inget farligt."
Mannen gick men om en stund kom
en stor svart hund fram och slog

Maran

14

3493

på kvinnan och började slita i hennes kläder samt bita henne i benet. Mannen hade sagt att han inte skulle bli rädd så kvinnan sparkade efter honom och fick sig så gott hon kunde. Till sist blev hon trött och gav sig iväg med några kläddassar hängande i munnen.

Om en stund kom mannen tillbaka men då såg kvinnan att han hade några kläder av hennes egen klädnings i munnen. Då förstod hon vad det var fråga om och sade till mannen: "Det var du som var på mig för en stund sedan." "Tack för att du sa det," sade han, "eftersom du upptäckt att det var jag har maran ingen makt med mig längre och nu slippis jag gå hennes ärenden."

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

forts.

Maren

15

16
Knut Till
Joh. Kristofferson
Cambrutt

3493

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kloka Skina

16

Hur Kloka Skina kallade fram Skam.

Om det var något försvunnet eller stulet
så kunde Kloka Skina ha reda på det. En gång
hade de stulit ett par oxar för en bonde. Han
gick till Kloka Skina för att få reda på dem.
Hon sa att han skulle ligga där över natten så
skulle han få reda på det. Bonden visste att han
brukade kalla fram den marke och ännan han
sannade lärde han fader vår. Frampå natten
hörd han hur karingen talade med den marke
men när Kloka Skina märkte att han
lyssnade sade han till Skam: "Stik ut
ditt ena ögat på honom, han lyssnar på mig"
"Det kan jag inte för han har lärt fader vår" sade
Skam. - Hon trodde att han kunde märka
bonden på samma sätt som hon brukade
märka djuren, men det gick inte.

Småland
Västbo
Gästrik
1832

Uppf. av A. Micklason
3493 Ber. S. Peter, Hansson
juni 1849

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den korpige bonden och Kitta Gra.

Kitta Gra var en koring till hälften
av krollsäkt. Jag tror hon bodde uppat
Sandvickshuset. Får var det gått om någon
här nere och nämnda bonden hade ett
nargen på sin gård. Det var emellertid
inte lätt att fånga den för Kitta Gra
gömd under den. En gång hade de
insingat nargarna på ett litet område
och de var säkra på att de hade den
men Kitta Gra kollade under den den
gången också. Då gick en bonden upp
till Kitta Gra och bad att få reda
var de fanns. Först ville han inte
tala om det men till sist lovade
hon att göra det om han inte talade
om det för någon människa - om

Skriv endast på denna sida!

17

Kitta Gra

17

forts.
Lilla Grå

18

han gjorde det skulle det gå honom
illan. Bonden lovade att inte tala om det
för någon människa och så fick han veta var
de fanns. När han kom tillbaka
ut i skogen sade han till en fä:
"Nu säger jag till dig fä att vargarna
är under hennes stuga". Detta hörde
de andra karlarna och så gick de och
tog reda på vargarna under stugan
men Lilla Grå kan kunde ju
inte göra bonden något ont
för han hade inte talat om var
de fanns för någon människa.

När åsken slog ihjäl Kitta Grå.

Kitta Grå hon kunde göra

sig osynlig. En gång var det en bonde
som var ute och sådde men Kitta Grå
gick framför och samlade upp säden
i sitt förkläde så det hjälpte inte
huru mycket än bonden sådde. Samma
dag var åsken ute och for och han
slog av Kitta Grå ena benet. Där låg
hon och skrek och kunde inte reda
sig. Till slut ropade hon på en
dräng och lovade honom en
stor guldring om han hjälpte
henne hem. "Om du hänger ringen
på en mete raft och räcker mig den
skall jag hjälpa dig" sade drängen.
Det ville emellertid inte karingen.

Kitta Grå

19

forts.
Kitta Grö

20

utan envisades att drängen skulle komma till henne. När det var omöjligt sade hon till drängen: "Jag har ätit åtta manshjärtan om jag nu fått det med både jag blivit bra och varken åskan eller något annat hade rått på mig" När hon sagt detta slog åskan till henne så att hon försvann och sedan såg man henne aldrig mera men där hon legat på åkern låg en hög på åtta tunnors råg.

Om drängen gått fram till henne hade hon tagit och kramat ihjäl honom och ätit upp hans hjärta. Det var bara hjärtat hon tog av dem hon kramade ihjäl.

Stark

21

3493

Torsåsa here

1 Torsås bodde ett förr en
karl som till hylften var en jättesläkt.
De kallade honom Torsåsa here.

En gång var han i Växjö och där var
någon handlare som ville stå vad med
honom att han inte orkade bära en
lunna salt hem. Om han kunde ett
skall han få saltet. Torsåsa here
gick med på vadet och tog saltet i
en säck på ryggen och började gå
hemåt. Handelsmännen följde efter
på avstånd för att se hur länge han orkade.

När han gått ett stycke fick han
se en kråkig ekstam vid vägen.
"Det blir en bra arg vise" sa han
och la ekstammen ovan på säcken.
fark

Sen såg de honom gå och plöcka
kräsan utefter vägarbänkerna med
säckar och släcken på ryggen.

De förstod de att han skulle
orka gå ända hem och vänta
så tillbaka till Växjö.

LUNDS. UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

forts.
Mark.

22

De dödas att

På julnatten kl 12, tack
de följ, tack de döda sin att.

En gång var det en flicka som skulle
till julnatten, men följ gick inte
klockorna så rätt utan hon kom
för sent. Själva trodde hon emellertid
att hon kommit för sent för hela
kyrkan var upplyst och när hon
kom in höll prästen på att predika.

Prästen hade hon aldrig sett förr
och inte heller människorna där
hon igen utan en enda och det
var hennes mor som dött för
de år sedan. Hon gick bort till
sin mor och satte sig bredvid
hennes i bänken. När mormor
port

forts.
Tro om
jultakten

24

fick se henne och hon: "Hur kan du
kommit hit, lilla barn, här skall inte
du vara du hör inte oss till, nu är
det de slädes tjurst. Skynda dig ut
men akta dig för dörrvaktern så
att han inte klämmer fast dig i dörren
för att undgå det märk du stäpa
din kappa efter dig så att han får
tag i den i stället" Flickan gick och gjorde
som modern sagt henne men just som
hon gått igenom dörren slog den igen
så att hennes kappa fastnack och hon
blev kvar. Flickan hon sprang ju hem
så fort hon orkade. På morgnarna
när den riktiga jultakten började låg ett
litet stycke av kappan på varje
granbalk

Jan. 1932
Fjälmedydd

Uppt. N. Nibblan
Ber. S. Petrus Svensson.

3493

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Trötthet

25

Kärna mör skärtorsdagsmorgon
Skärtorsdagsmorgon sach

och förs att man kunde kärna mör
om man tog en kärna och ställde
sig att kärna vid en korsväg.

Det var käringar som gjorde det
men de blev till rikt påska-
kärningar och för till Blåkulla.

John H. A.

3493

Alfred R. Nickerson.

February 27.

Her. Peter Leinert

• July 1849

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Upphovssågar

20

Hjälmsergyls i: a
 1932 Kyrkan Hjälmsergyls kyrka ligger i utkanter
på socknen.

Hjätmseryds kyrka började de först bygga ute i Färborg där syns en kulle där de höll på. De kom emellertid ingenstans med bygget för varje natt var kullen framme och ren ner och som byggts på dagen. Då gick de till en kloke koring och frågade hur de skulle bära sig te. Hon sa att de skulle spänna ett par hjätmsa tvillingocar för den förste byggningsstaden och låta dem löpa och där de stannade skulle kyrkan stå. De gjorde som den kloka saft och ocarna stannade inte förrän i Gamla Hjätmseryd. Det är därför de byggde kyrkan så långt ut i ännu på socknen.

Sm.
Värtna lfd.

Hjälmseryd 1849
1939

Uppst. N. Nilsson
3493
Ber. S. P. Svensson
1849 i Hjälmseryd

Spelmännen som spelade åltrapolskorna.

Det fanns också spelmän som kunde spela några av de tolv åltrapolskorna (Ålvens tolv polskor) men som de inte kunde stämma i rättan till spelade och i hjilt sig.

En gång hade några spelmän samlats i en stuga där de spelade för folket. De spelade på och för åltrapolskor och dansade så de var gemensamma. Då var det en dräng som kom för rent dikt och han ställde sig först att kitta in genom fönstret.

Han hade inte varit med om åltrapolskorna från början och var inte förhållande av dem utan såg hur de hade tagit överstyret och stod där inne mitt på golvet bland de dansande. Drängen gick in men kunde inte få spelmännen att låta bli förrän han skur ut strängarna på varenda fiol.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Åltrapolskorna

27

Prästen som drev ut Skam

I en prästgård, jag minns inte riktigt var det var spöskade det ryktigt — det var skam som gick omkring där, för en som bott i prästgården fört men nu var död, hade gått i förbund med skam. En gång prästen var ute i socknen kom det en, som var så pass lik prästen att kuskärrskan inte såg någon skillnad. Han bad att få nyckeln till sin kammare och som pigon berättade det var prästen fick han det.

Om en stund kom emellanåt den riktige prästen hem och bad att få nyckeln. "Den har ju pastorn nyss fått" svarade kuskärrskan. Då förstod prästen vem som varit där före honom

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Folkstegen

28

och när han kom till sin kammare satte
nyckeln i nyckelhålet och när han
kom in låg en stor svart hund i
hans säng. Prästen bekrav honom med
bibelord och tog en nål och stack ett hål
i fönsterblyet och tillbach honom att
krypa ut därigenom. Hunden och när
han kom och han måste lyda. När han klöpte
till fönstret illrätt och hela huset skakade.
Men sen dess spökhund och inte
mer i prästgården.

Kyrkklockan i Gamla Hjälmseryd

Förr kunde de inte låta kyrk-
klockor vara oinvigda länge innan Herren
tog dem. Innan de invigt klockslaget
i Gamla Hjälmseryd var ett sjörså framme
och tack en morsa om klockan och drog
den ned till sig i Barsjön. Man
kunde ta upp klockan om man spänd
för ett par hjälmeta brillingor och
inte sack ett ord förrän klockan var
uppe. Några bönder bestämde att dra upp
klockan och en av dem släppte de ett
par hjälmeta oar och så spänd de
för och började dra upp klockan ur sjön
men så bönder som släppte de oarna fick
se klockan i vattenbrynet men han
så glad att han skrek: "Nu får jag fortsätta"

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSagen om
Hjälmseryds
Kyrkklocka
30

be hålla mina brillingar." I det samma
sjönk blocken tillbaka och föll mycket
djupare ner så nu är det omöjligt
att få tag i henne.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

forts.
Om rjälme-
ryds hyph-
blocha

31

3493

Ordstän vid lysning

Förr var det ett riktigt ordstän
att säga att "de bröt läret av honom"
när det lyske första gången för
någon.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Takesätt vid
lysning.

32

3493

Första och sista härven
Glosan.

När de bärgade in säden för tack de
förste och sista härven i kors på botten
av ladan och sa: "Det skall glosan
ha."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skärdebruk

33

Folkvisa

Visor njöng de mycket när jag var barn
 jag kommer ihåg en som min mor lärde
 mig; han brukade använda den till vagg-
 visa. (Visan kan njungas av sagosmannen)

"Kärleksvisa"

Den sjuttonde september då skogen syntes lång
 Han körde utom staden vid solens nedgång
 Där mötte mig en flicka, en flicka dögelig
 Jag henne genast fråga: vart ärna hon sig
 2.

Kom lit oss göra sällskap vi vill åt
 Där få vi tid att talas vid om ting och
 marknad gå
 saker små
 forts

3.

Där gjorde de ett samtal med all förbrotlighet
De knöto så ett kärleksband och svoro så en ed
att ingen uti världen skott lösa detta band

4

Men den på blacka hästen; den kom de ej ihåg
Den oförskämda gästen åt detta nöje loq.
Han spände ut sin lida och högg den
blomma av
Den unge vackra flickan hon lägges ner i grav.

5

Och nu så får jag vandra som vatten
omkring sten.
Och ha mitt bröd hos andra för det
jag blev allén.

forts.
Folkvisa

35

3493

Gåta om ägget

Trä slags dricka
utan tapp och sticka

vad är det?

var: ägget

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gåta

36

3493

Gåta om fröskekn

Vad är det som piffar var man
i röven?

var: fröskekn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gåta
37

3493

Gåta om klockan.

Uti mitt huse det är stor larm
 Det råter och drar i varandra tarm
 Mina ben så smala som strå
 när andra rova får jag gå

vad är det?

var: vägguret

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Gåta
 38

3498

Gåta om grünsället

Vem är det som har så många öje (ögon)
som alla bya söl ?

svar: grünsället

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gåta
39

3493

Gåta om kuggskabben.

Vem är det som har så många sår
som jag kuvad här?

var: kuggskabben

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gåta

40